

Třináct svátých nocí jako odhalení mystéria vzpomínky

Sergej O. Prokofjev

Je bezprostřední souvislost, jak jsme již viděli, mezi třinácti svátými nocemi a procesem, který vede k oživení vzpomínkové schopnosti; neboť v duši Země v této době jaksi ožívají nejtímnější vzpomínky na zkušenosti, které shromáždila v létě ve světových dálkách. Proto budeme při pozorování esoterické podstaty třinácti svátých nocí sledovat onu cestu oživování vzpomínky, na niž ukazuje meditace Rudolfa Steinera:

„V prapočátku je vzpomínka,
a vzpomínka žije dále,
a božská je vzpomínka.
A vzpomínka je život,
a tento život je já člověka,
proudící v člověku samém.
Ne pouze on, Kristus v něm.
Když si vzpomíná na božský život,
je v jeho vzpomínce Kristus,
a jako zářící život vzpomínky
bude Kristus svítit
do každé bezprostředně přítomné temnoty.“

Již když se zběžně zabýváme obsahem a stavbou této meditace, ukazuje se, že se člení na dvě části po šesti řádcích, při čemž jejich nejpodstatnější rozdíl spočívá v tom, že v druhé části je jméno Kristus vysloveno třikrát.

První řádek:

„V prapočátku je vzpomínka“,

vede naši vzpomínku k prapočátku lidského bytí, k epoše staré Lemurie, kdy všichni pozemští lidé obdrželi v osobě Adama, praotce lidstva, vlohy k vývoji individuálního vědomí já. Neboť tak jako dospělý člověk, když si může, pohlížeje zpět na dětství, vzpomíná jen k době, kdy v něm kolem třetího roku života zableskovaly první jiskry vědomí já, tak dosahuje také paměť lidstva, která spočívá v každém jednotlivém člověku podvědomě a může se stát sděleními duchovní vědy vědomou, až zpět k tomu okamžiku, kdy vědomí já v lidstvu poprvé procítalo, to znamená až k poslední třetině lemurské epochy.

Lidský život probíhá v neustálém střídání bdělého stavu a spánku, ve vzpomínkovém procesu to však splývá v jednotný, nepřetržitý proud. Do právě takového nepřetržitého proudu se spojuje také paměť celého lidstva, která je zachycena v rodokmenu Lukášova evangelia, jenž dosahuje vzhůru k praotci Adamovi a dokonce až k Bohu.

Moderní člověk nemůže již bez pomoci duchovní vědy proniknout až ke „vzpomínce v prapočátku“, to znamená až před pád do hříchu, neboť v něm příliš silně působí následky oné jiné vzpomínky, kterou získal průběhem svých vtělení na Zemi a která ho odděluje od vzpomínky na prapočátek. Moudrost světového vedení se však postarala o to, aby se tato vzpomínka, která vládla v prapočátku, pro lidstvo neztratila. To se stalo tak, že ze všeobecného vývojového proudu byla vyňata jedna bytost, jejíž povinností nyní bylo stát se nebeským nositelem „vzpomínky, která vládne v prapočátku“. Touto bytostí je nátanská duše. Ona je reprezentantem rajského, čistého stavu lidstva, jaký byl před pádem do hříchu.

„a vzpomínka žije dále.“

Tato slova nám poukazují na to, že nebeská, od prapočátku uchovávaná vzpomínka nátanské duše na nevinný rajský stav lidstva žije dále. Nátanská duše ji pečlivě uchovává ve slunečních výšinách pro blaho budoucího vývoje lidstva. V jistém smyslu můžeme také říci, že tato vzpomínka, která není obyčejnou abstraktní, stínovou myšlenkou člověka, nýbrž *živou*, bytostnou, je nátanská duše sama. Neboť tak jako ve všedním životě tvoří pozemská paměť vlastní obsah lidského já, tak tvoří také „vzpomínka, která vládne v prapočátku“, substanciální jednotu s já nátanské duše.

„a božská je vzpomínka.“

Z toho, co bylo výše řečeno, se stává také srozumitelným tento třetí řádek. „Vzpomínka, která vládne v prapočátku“, to znamená, která dosahuje zpět až k epoše před pádem do hříchu, je podle své podstaty božská. Neboť teprve následkem pádu do hříchu opustil člověk božsko-duchovní světy. Předtím prodléval ještě jako neoddělitelná část v klínu božských bytostí vyšších světů (archeů a archandělů). Na tento prapůvodní stav lidského bytí se vztahují také již citované řádky z první části Meditace Základního kamene:

„kde ve vládnoucím
bytí Tvůrce světů
vlastní já
v Božím já
se stává bytostí ...“/erweset/

V tom, že nátanská duše „se stává bytostí“ /erweset/ v „Božím Já“ vyšších hierarchických bytostí, je třeba také spatřovat důvod, proč ji Rudolf Steiner nazývá ve svých přednáškách jednou lidskou a po druhé nadmyslovou, božskou bytostí, tak v přednášce z 30. prosince 1913 v Lipsku: „Máme tedy co činit ne s člověkem, nýbrž s *nadlidskou bytostí...*, která žila v duchovním světě“ a na konci přednášky: „tento způsob společného působení, sounáležitosti Kristovy bytosti s *lidskou* bytostí nátanského Ježíše“. Nebo v přednášce z 10. února 1914: „O tomto nátanském chlapci Ježíšovi si musíme také ujasnit, že není lidskou bytostí jako ostatní lidské bytosti, že neměl... mnoho zemských životů za sebou ..., nýbrž že své předcházející bytí prodělával veskrze v duchovních světech. A v přednášce z 5. března 1914 čteme: „Tato část božské lidské bytosti člověka, setrvávající v duchovních světech, tato duchovní bytost sestoupila poprvé do fyzického těla jakožto nátanský chlapec Ježíš...“

„A vzpomínka je život.“

Život je základní „vlastností“ nátanské duše. Neboť ona je uchovatelem éterického těla Adamova, nedotčeného pokušením, o němž Bible hovoří v imaginativním obraze jako o „stromu života“. Ale ona je také vpravdě „živou duší“, neboť jí opatrovaná „vzpomínka, jež vládne v prapočátku“, je vzpomínkou *živou*, která nese v sobě ve vší plnosti ony tvůrčí síly, které měly v ostatním lidstvu téměř úplně vyschnout následkem toho, že lidstvo kleslo do materie. Slovy Rudolfa Steinera: „Tato sesterská duše byla jaksi zadržena zpět, nebyla včleněna do lidské evoluce. Zůstala jen proniknuta *lidskými tvůrčími silami* /*menschenschöpferische Krdftel*“

„A tento život je já člověka.“

Zde se nám poukazuje na to, že nátanská duše je v duchovních světech také nositelem vyššího já člověka, onoho já, o němž vědomí v ostatním lidstvu následkem pádu do hříchu vyhaslo, kdežto vědomí obyčejného já postupně procitalo. Toto je ale jakožto dar Lucifera nezávislé na světě bohů. Aby se však vliv Luciferův na lidstvo nestal příliš mocným, objevila se nátanská duše v postavě Krišnově v „zrcadleném vtělení“ v 3. tisíciletí před narozením Kristovým, to znamená bezprostředně před počátkem kali-jugy. Krišna je v této době buditelem principu vyššího já, jež spočívá v každé lidské duši, byť v temnotě. Slovy Rudolfa Steinera: „Tak vzhlíží člověk, vzhlížeje ke Krišnovi, současně k svému vlastnímu nejvyššímu já /Selbst/; současně ale také k jinému, které může před ním stát jako jiný člověk a v němž cítí jako v někom jiném současně to, čím podle své vlohy je a co přece je někým jiným než on, co je k němu v takovém vztahu jako bůh k člověku.“ Tak je také nátanská duše (Krišna) hlavním odpůrcem Luciferovým, jelikož již v lemurské epoše byla s to s pomocí Michaelovou odrazit pokušení v ráji, takže od té doby zůstala plně nedotčena jeho vlivem. Proto je „tím, co je nejniternější částí člověka, jeho vlastním já /Selbst/, co vidíme, že je oslovováno jako Krišna, což jsme jakožto impuls viděli zablesknout se v impulsu Krišnově.“ Neboť v Krišnovi jde o to, „co v *budhi* a *maňasú* bezprostředně souvisí s velkými všeobecnými světovými substancemi, s božským elementem, jenž žije a tká ve světě.“ „Makrokosmos vůči mikrokosmu, člověk jako takový [vyšší já /Selbst/] vůči malému všednímu člověku [obyčejnému já], tak stojí Krišna vůči jednotlivému člověku.“

„proudící v člověku samém.“

Vyšší já proudí navzdory všemu nadále nevědomě v člověku. A bude tomu tak do té doby, až člověk bude moci toto „proudění“ vyššího já v sobě vědomě prožít. Tato epocha začala pro lidstvo v roce 1899

s koncem kali-jugy. Od té doby začala nová, světlá doba, která člověku po prvé umožňuje *vědomě prožít* to, co vešlo od mystéria Golgoty do vývoje lidstva jako úplně nový impuls a je v něm od této doby neviditelně přítomno a působí v jeho já.

„Ne pouze on, Kristus v něm.“

Tento *sedmý* řádek je ústředním řádkem celé meditace. Poukazuje na to, že když člověk správně vstoupí na esoterickou cestu, která je dána tím, že prochází třinácti svátými nocemi, že tento člověk, který usiluje o vědomé prožívání oné doby, může, když se správně ponoří do tajemství vánočního mystéria, cítit toto: Touto cestou nejde samotem Od určitého okamžiku jde vedle něho *Někdo*. A pohroužíme-li se meditativně do podstaty „vánoční vzpomínky“ s dostatečnou intenzitou, takže tato vzpomínka může skutečně vést k tomu, že „ve svém srdci, ve své mysli, ve své vůli *oživíme* tyto původní Vánoce, jež se udály před dvěma tisíciletími“, potom se stane v nás tato vzpomínka *živoucí* jako bytost, která je nám nablízku, a potom se nám může odhalit tajemství, kdo nás dnes na této naší osamělé cestě provází. Tak již potom člověk není samotem, nýbrž je si vědom božské přítomnosti v sobě: Kristus sám je v něm.

„Když si člověk vzpomíná na božský život“, to znamená když se zahlubá svou celou vnitřní silou do podstaty vánočního mystéria, do podstaty mystéria nátanské duše, nositelky onoho „božského života“, jenž byl člověku kdysi vlastní až k jeho pádu do hříchu a kterého si opět dobude v budoucnu na vyšším stupni, až v něm bude dokonale proměněn starý Adam silou, která vychází z mystéria Golgoty, v Adama nového.

S touto vnitřní proměnou se však může začít již dnes, podaří-li se čerpat z přemýšlení o pradávném „božském životě“, od něhož se musel kdysi člověk oddělit, čerpat jako z pramene v duši se otvírajícího síly, které jsou s to oživit vzpomínku. Stane-li se to, pak se odhaluje tajemství vlastního bytí, které je obsaženo v dalším řádku meditace:

„je v jeho vzpomínce Kristus.“

V já člověka, v hloubce jeho vzpomínky je od mystéria Golgoty přítomen Kristus, který se dnes spojuje s jeho duší tak, že to člověk může vědomě prožít. Je to podobno tomu, co kdysi nastalo při křtu v Jordáně. Dnes však, po mystériu Golgoty, se to neděje jako duchovní proces zevní, který tehdy způsobil, že vystoupilo já ze tří schrán (já Zarathustrovo), nýbrž děje se to duchovním způsobem vnitřním ve sféře oživené vzpomínky (která je přece základem lidského já), když se člověk vpravdě vnitřně připodobní /angleicht/ nátanské duši. A to je možné pouze tím, že jsou probouzeny hloubkové síly vzpomínky, které působí v době *před* procitnutím obyčejné pozemské paměti podvědomě v lidské bytosti, to znamená v epoše asi do třetího roku života. V této době se učí dítě vzpřimovat se a chodit, mluvit, myslet; tyto schopnosti líčí Rudolf Steiner jako mikrokosmická opakování tří kosmických obětí Kristových skrze nátanskou duši.

Každé dítě tak opakuje, osvojujíc si schopnost chůze, řeči a myšlení, tři „předstupně mystéria Golgoty“ a přijímá impulsy k tomu z „hlubinné vzpomínky“, která později zcela ustupuje - s procitáním individuálního já - do podvědomých oblastí jeho duše. Rudolf Steiner líčí tento proces takto: „Jenom to, co je na dnešním člověku dětským, má ještě poslední zbytek oné bytostné podstaty, kterou člověk měl předtím, než podlehl bytosti luciferické [to znamená před pádem do hříchu]. Proto máme nyní před sebou člověka takového, že máme část ‚dětskou‘ [odpovídá ‚hlubinné vzpomínce‘] a část ‚dospělou‘ [odpovídá obyčejné paměti], ... Luciferické síly pronikají již také dítě, takže se v obyčejném životě nemůže projevit to, co bylo již dříve, před luciferickým vlivem, do člověka ponořeno. To musí opět probudit síla Kristova. Kristova síla se musí spojit s tím, co je v člověku nejlepšími silami dětské přirozenosti. Nesmí navázat na schopnosti, které člověk pokazil, na to, co pochází z bytostnosti zrozené z pouhého intelektu, nýbrž musí navázat na to, co zůstalo ze starých dob dětské přirozenosti [to znamená na to, co je v každém člověku ještě stále příbuzné s nátanskou duší]. ... To musí regenerovat a odtud vycházejíc oplodňovat to ostatní. ... Každý má v tomto ohledu dětskou přirozenost v sobě; a tato bude mít, stane-li se *živě pohyblivou Iregel také* vnímavost pro spojení s Kristovým principem.“ Z těchto slov seznáváme, že vnitřní „připodobnění se“ /Angleichen/ nátanské duši není ničím jiným než procitáním „dětskosti“ v člověku, jeho „bytostně-živé vzpomínky“, vzpomínky, v níž může být Kristus reálně přítomen.

„a jako zářící život vzpomínky“

to znamená nikoli stínovitě jako obyčejná paměť a také ne jenom oživeně, nýbrž *živoucí a zářící*, to ale značí, proniknuta světlem Krista- -Slunce,

„bude Kristus svítit.“

Nezáří nyní jen vzpomínka naplněná životem a světlem, nýbrž září sám Kristus z pravého já a vyhání všechnu temnotu z lidských schrán. Kristus svítí

„do každé bezprostředně přítomné temnoty.“

Imaginativní obraz, který odpovídá těmto dvěma posledním řádkům, nalézáme také v Janově evangeliu ve scéně „vyhnání z chrámu“, kdy Kristus vyhání luciferické a ahrimanské odpůrci mocnosti ze sféry své bezprostřední přítomnosti (chrám je zde obrazem pro schrány, které obklopují lidské já); luciferické v obraze obchodníků zvířaty (zvířata jsou zde jako astrální protiobrazy lidských vášní) a ahrimanské v podobě penězoměnců. Tím Kristus uvolňuje cestu k tomu, aby zářil z lidského já bez překážek skrze zčištěné schrány ven, do světa.

Tak počíná cesta třinácti svátými nocemi ponořením se do Ježíšova mystéria tím, že se prohloubí vzpomínka, a tato cesta dosahuje svého završení bezprostředním prožíváním Kristovy bytosti. „Od Ježíše ke Kristu“ - v těchto několika slovech je obsažena esoterická podstata třinácti svátých nocí. Kristovo zrození v nejposvátnější části lidského já - to je konečným cílem, k němuž duše usiluje a kterého může, když ožíví svou schopnost vzpomínání, dosáhnout třináctého dne, o Epifanias, v ten svátek, kdy sluneční duch Kristův vstoupil křtem v Jordánu „v pozemský proud bytostný“. Uvědomíme-li si nyní, že Michael je od nejstarších dob správcem nebeské inteligence, světových myšlenek hierarchií jakožto veškeré *moudrosti* hierarchického kosmu spojeného se Sluncem v duchovním světě, a že Kristus je reprezentantem kosmického principu *lásky*, tak můžeme námi pozorované společné působení Michaela a Krista poznat jako trvalé společné působení impulsů moudrosti a lásky v ročním koloběhu.

S impulsem moudrosti ale, který vychází od Michaela, je také zcela bezprostředně spojena nátanská duše. Neboť ona opatruje onen „éterický pravzor člověka“ v duchovním světě, o němž jsme hovořili při popisu první oběti v lemurské době. Tento pravzor, do něhož vplynula z božsko-duchovních světů během vývoje všechna moudrost tvořící člověka, je kvintesencí působení vyšších hierarchií od starého Saturnu až k epoše Země. A proto můžeme ve výše citované vánoční imaginaci poznat matku nátanského Ježíše jako zemský otisk nebeské Isidy-Sofie, vše obepínající kosmické *moudrosti*. Souhrnem můžeme říci: Třináct svátých nocí, které představují mysteriální přechod od Vánoc k Epifanias, od svátku zrození nátanské duše na Zemi ke svátku Kristova zrození při křtu v Jordánu, tvoří během roku časový úsek, v němž se v každém člověku, který jej vědomě prožívá, může sjednotit impuls moudrosti (Vánoc) s impulsem lásky (Epifanias) v jeho nově zrozeném vyšším já. Proto můžeme níže citovaná slova Rudolfa Steinera, jimiž uzavírá svou knihu „Tajná věda v obryse“, zcela zvláště vztahovat na mystérium třinácti svátých nocí: „Společným působením ‚Duchů vůle, moudrosti a pohybu‘ vzniká to, co se zjevuje jako moudrost. V moudrosti mohou souznít s ostatními bytostmi svého světa pozemské bytosti a zemské děje díky práci těchto tří tříd duchů. Od ‚Duchů formy‘ dostává člověk své samostatné ‚já‘. Toto bude v budoucnu souznít s bytostmi Země, Jupiteru, Venuše, Vulkánu silou, která se včleňuje skrze zemský stav moudrosti. Je to síla *lásky*. V člověku Země musí tato síla lásky začít. A ‚kosmos moudrosti‘ se vyvíjí v ‚kosmos lásky‘. Ze všeho, co může ‚já‘ v sobě rozvinout, se má stát *láska*. Jako všeobšáhlý ‚pravzor lásky‘ se ukazuje při svém zjevení vysoká sluneční bytost, kterou jsme mohli vyznačit, líčící vývoj Kristův. Do nejvnitřnější části lidského bytostného jádra je tím vnořen zárodek lásky. A odtud má vproutit do celého vývoje. Jako se zjevuje dříve vytvořená moudrost v silách smyslového vnějšího světa Země, v současných ‚přírodních silách‘, tak se bude v budoucnosti sama láska projevovat ve všech jevech jako nová přírodní síla. To je tajemství celého vývoje do budoucnosti: že poznání, že také vše, co člověk koná z pravého chápání vývoje, je *setbou*, která musí zrát jako *láska*. A jak mnoho vznikne jako síla lásky, tak mnoho se vykoná pro budoucnost tvůrčího. V tom, co se stane z lásky, budou spočívat mohutné síly, které povedou k výše vylíčenému konečnému výsledku zduchovnění. ... Co se připravovalo Saturnem, Sluncem a Měsícem jako moudrost, působí ve fyzickém, éterickém, astrálním těle člověka; a ukazuje se to jako ‚moudrost světa‘; v ‚já‘ se to ale zvnitřňuje. ‚Moudrost vnějšího světa‘ se stává, počínaje zemským stavem, vnitřní moudrostí v člověku. A když je tu zvnitřněna, stává se zárodkem lásky. Moudrost je předpokladem lásky; láska je výsledkem moudrosti znovuzrozené v ‚já‘.“

Jestliže se vezmou tyto poslední řádky jako meditativně-mantrický text, pak se ukazuje, jak souhlasí s esoterickým postupem během roku. Neboť slova „počínaje zemským stavem [se stává] moudrost vnějšího světa vnitřní moudrostí v člověku“ jsou přesnou charakteristikou jedné poloviny roku (od letního slunovratu k Vánocům). A dále: „Když je tu zvnitřněna, stává se zárodkem lásky“. Tato slova charakterizují vlastní podstatu posledního adventního týdne a především Vánoc. A slova: „Moudrost je předpokladem lásky“ poukazují současně na třináct svátých nocí, na zrození nátanské duše na Zemi jako předpoklad pro pozdější zrození Kristovy bytosti v ní. Konečně slova: „Láska je výsledkem moudrosti znovuzrozené v ‚já‘“ jsou poukazem na celou druhou polovinu roku, po

Epifanias, kdy vyšší já člověka, které, byvši během třinácti svátých nocí zrozeno z moudrosti, tuto moudrost v sobě zvědomilo, může nyní začít zjevovat ji světu jako *lásku*, tak jako se Kristus po křtu v Jordánu ukázal světu a lidstvu jako její nejvyšší kosmický pravzor.

Tak se nám odhaluje architektonická stavba ročního koloběhu v obraze budovy s dvěma kopulemi, která v sobě harmonicky spojuje oba principy moudrosti a lásky; brány vedoucí do ní se ale mohou nazývat branou Měsíce (Vánoce) a branou Slunce (Epifanias). Jedna vede do sféry světové karmy a v ní vládnoucích bytostí vyšších hierarchií, druhá do sféry budoucího lidstva působícího tvůrčím způsobem ve světě ze sil svobody a lásky.